

Hassas Konular

ABD – İsrail- Türkiye Üçgeninde Türkiye – Kürdistan Konfedere Devleti ile

Ürdün - Batı Şeria Konfedere Devleti

Casım Z. Casım*

7 Mayıs 2013

Giriş

ABD'nin güvenlikten sorumlu danışmanı olan (2001-2005), ve sonradan Bush yönetiminin Dışişleri Bakanı (2005-2009) Condoleezza Rice, 7 Ağustos 2003 tarihli *Washington Post* gazetesinde yayımladığı "Transforming The Middle East (Ortadoğu'yu Dönüştürmek)" başlıklı yazısında, Ortadoğu'da bulunan 22 devletin rejiminin, sınır ve haritalarının değiştirileceğini, Türkiye'nin de bunların içinde olduğunu vurguladı¹

Bu gelişmeden bir yıl sonra proje *el-Hayat* gazetesine sızdırıldı. Hem bölgeden hem de bölge dışından gelen tepkiler üzerine, ABD hemen taktik bir geri adım atarak Haziran 2004 başında Gürcistan'da yapılan G-8 zirvesinde, önce projenin adını *Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika (GOKAP)* olarak değiştirdi,² ardından bölge ülkelerine her hangi bir proje empoze etmek istemediğini, bunun bölgenin iç dinamiklerinden kaynaklanması gerektiğini ve gönüllülük esasına dayanarak bu projede kendisinin yardımcı bir rol üstlenebileceğini söylemek zorunda kaldı.

Projenin eşbaşkanlarından biri olan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı R. Tayyip Erdoğan ABD Başkanı George Bush ile Beyaz Saray Oval Ofis'te bir görüşme yaptı.

Görüşmede Başbakan Erdoğan'a Geniş Ortadoğu Projesi'ne verdiği güçlü destek dolayısıyla memnuniyetini belirten Bush, "*Türkiye'nin demokrasisi, Ortadoğu'daki insanlar için önemli bir örnek. Ben de Erdoğan'a bu yöndeki liderliği için teşekkür etmek istiyorum.*" diye konuştu. Ayrıca ABD Başkanı, Erdoğan ile görüşmelerinde Türkiye ve Amerika'yı ilgilendiren dış politika konularını ele aldıklarını, bunların arasında en önemlilerinden birinin İsrail ile yan yana barış içinde bir Filistin devletinin kurulması konusu olduğunu söyledi.³ ABD yönetiminin bölgeyi yeniden dizayn edilmesinin arkasında iki temel hedef vardır. Bunlardan ilki; İsrail'e komşu olan devletleri etnik, mezhep ve din bazında küçük devletçiklere bölüp ardından bu devletleri neo-liberal sistem ve kuralları olan ülkeler haline getirmek, ikinci temel hedef ise; **Türkiye – Kürdistan konfedere devleti ile Ürdün – Batı Şeria Konfedere devletini** kurmak.

1. GOKAP Çerçevesinde Tasarlanan Projenin Siyasi Ayağı

¹ Emre Kongar, *ABD'nin Siyasal İslam'la Danış*, 5. Baskı, Ankara, Remzi Yayınları, 2012, s. 69.

² İlhan Uzgel "ABD Hegemonyasının Yeniden İnşası, Orta Doğu ve NATO", *Mülkiye*, Cilt: XXVIII, Sayı: 243, s. 15.

³ "Türkiye'den ilk BOP'a resmi destek", *Akşam*, 9 Nisan 2005.

1.1. Türkiye – Kürdistan Konfedere Devleti

ABD ve koalisyon güçlerinin Irak'ta askeri müdahalesinin muharebe operasyonları 1 Mayıs 2003 tarihinde sona erdi. Saddam rejimi devrildi, siyasi geçiş ve yeniden yapılanma süreci başlatıldı. Siyasi geçiş sürecinin aşamaları BM Güvenlik Konseyi'nin 1546 sayılı kararı ve Irak Geçici İdare Kanunu'yla belirlendi. Irak'ta siyasi sürecin son aşaması olan genel seçimler de 15 Aralık 2005'te yapıldı. 15 Ekim 2005 referandumunda kabul edilen yeni Anayasa ile beraber, Irak'ta federal devletin temeli atıldı. Kürdistan Bölgesel Yönetimi tanındı. Araplar ile Kürtlerin Irak halkının asli unsurları olduğu kabul edildi, Irak'ın resmi dillerinin Arapça ve Kürtçe olması kararlaştırıldı. Geçici İdari Yasa'nın, Kerkük'ün Bağdat gibi hiçbir bölgeye bağlanmayacağına dair amir hükümleri Kürtlerin baskısıyla iptal edildi ve bu tarihi Türkmen kentinin Kürt bölgesine bağlanmasının hukuki zemini hazırlandı.⁴

AKP hükümeti 2008 sonuna kadar Askerin vetosu nedeniyle Kürt yönetimi ile sadece ekonomik ilişkiler yürütebildi. Ancak TSK'nın milli güvenlik siyasetinde etkinliği bertaraf edilince, bu sefer siyasi ilişkiler de kuruldu. 2010 Mart ayında Ahmet Davutoğlu'nun katılımıyla Erbil'de Türk Konsoloslugu açıldı. Buna mukabil Kürt bölgesi başkanı Barzani Türkiye'ye geldi. Barzani'nin bu ziyareti ile birlikte, Türkiye Kürt yönetimini resmen tanımış oldu.⁵

Erbil ile Ankara arasında bu gelişmeler olurken, Ürdün'de de önemli gelişmeler meydana geldi. Ürdün yerel yönetimleri güçlendirmek maksadıyla 2011 tarihinde "*Büyükşehir Belediyeler Kanunu*" çıkarıldı. Bu kanuna göre Ürdün resmen üç bölgesel yönetime ayrıldı. Ayrıca "*Büyükşehir Belediyeler Bakanlığı*" lağvedildi.

Yerine "*Yerel Yönetimler Bakanlığı*" kuruldu. Böylece bölgesel yönetimler direkt başbakana bağlı olan bakanlar tarafından idare edilecekti.⁶

Ürdün'ü bölgesel yönetimlere ayıran kanunun bir benzeri de 2012 yılında TBMM tarafından kabul edildi. Bu kanunla birlikte, AKP hükümetinin Türkiye dayatmak istediği projenin zemini hazırlandı.

İstanbul ve Kocaeli ile birlikte Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun özerk yapıya kavuşacak. Bu illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği sona erecek, köyler mahalle olacak, belediyeler ise mahalleleriyle birlikte bağlı buldukları ilçenin belediyelerine bağlanacak. Ayrıca belediyelere merkezi yönetimden aktarılan pay artırılabilecek.

Özerk yapının en önemli alt yapısı istinaf mahkemeleri, iktidar tarafından Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Antalya, Sakarya, Konya, Trabzon, Kayseri, Gaziantep, Adana, Erzurum, Diyarbakır, Samsun ve Van'da kuruldu. Bilindiği üzere, Osmanlı'nın kurduğu, Cumhuriyet'in kaldırdığı istinaf mahkemeleri, AKP hükümeti döneminde hayat buldu. Türkiye'nin üyesi olmaya çalıştığı AB, Diyarbakır Bölge İstinaf Mahkemesi inşaatı için 7 milyon 248 bin Euro hibede bulundu ve temeli 1 Ocak 2007'de atıldı.

Hiçbir bölgede istinaf mahkemelerine başlanmadığı halde, Diyarbakır'a öncelik tanınması kafaları karıştırırken, AB'nin Türkiye'nin üniter yapısını çökertmek için bölgesel ayrışmaları körüklediği, adli ve idari yargı yapılanmasındaki etkinliğini de artırdığı gözlemlendi. AB mahkemelerin finansmanı için önemli ölçüde destek verdi.⁷

İkinci aşamada ise Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısını ortadan kaldıran bir başkanlık sistemi uygulanması söz konusudur. Bu sistem Türkiye'de uygulandığında Başbakanlık makamı Kürtlere verilecektir. Üçüncü aşamada da "*Büyükşehir Belediyeler Kanunu*"nda basit bir değişiklik yapılarak Türkiye'yi coğrafi bazda 7 bölgesel yönetime

⁴ Deniz Bölükbaşı, *1 Mart Vakası*, 6. Baskı, İstanbul, 2008, s.164.

⁵ Fahri Türk, "Adalet ve Kalkınma Partisi İktidarında Türkiye – Irak İlişkileri (2002 – 2009)", *Türkiye'nin Değişen Dış Politikası*, Cüneyt Yenigün, Ertan Efeğil (Der.), Nobel yayınları, 2010, Ankara, s. 406 - 413

⁶ <http://www.lob.gov.jo/ui/laws/print.jsp?no=13&year=2011&RequestLevel=1>

⁷ Fatih Erboz, "Derbeciyle Demokrati Buluşturan Yasa Tasarısı", *Yeniçağ*, 22 Ekim 2012.

ayırarak olacaktır. Bunun yanı sıra "Yerel Yönetimler Bakanlığı" kurulacaktır. Yani her bölgesel yönetim direktörüne bağlı olan bir bakan tarafından idare edilecektir.

Ancak başkanlık sistemine geçilmeden yukarıda çizilen bu çerçevenin yerine oturtulması imkânsızdı. İşte burada İsrail devreye girdi. Yani İsrail ile Türkiye arasında bir rol değişimi yaşandı. İsrail Türkiye – PKK sorununun çözümünü; misyonunu üstlendi. Bu misyonu Talabani'nin partisi üzerinden yürüttü.

Barzani için son derece rahatsız edici olan bu durum, Kürt yönetiminin Başbakanı Neçirvan Barzani tarafından AKP hükümetine iletildi. Süreç dışında kaldıklarından endişe duyan Neçirvan Barzani, "Akil Adamlar" heyetinde yer almalarını da istedi.⁸ Aslında bu resmin görülen tarafıdır. Resmin görülmeyen tarafına gelince, İsrail her iki Kürt partisi arasında rolleri belirledi. Barzani'nin partisi bu süreçte ekonomik ve askeri rol üstlenirken, Talabani'nin partisi ise siyasi rol üstlenmek zorunda kaldı. Bundan Barzani, Ankara – Bağdat hattında petrol anlaşması yüzünden gerilen ilişkilerinin dozunu artırarak Kerkük – Erbil – Zaho Hattı'nı başarıyla tamamlamış oldu. Böylece 'Kürt petrolü'nün Türkiye üzerinden Ceyhan'a oradan da zaman dilimi içerisinde İsrail'e akması sağlanmış oldu. Türkiye, İsrail'in bu rolüne mukabil, İsrail'in Hamas örgütü ile var olan sorununu çözüm misyonunu üstlendi.

İsrail Türkiye'deki sorunu Barzani partisi üzerinden değil, Talabani partisi üzerinden çözmeye çalışmaktadır. Bu nedenle Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin yerine geçici olarak atanan Kürdistan Yurtseverler Birliği Genel Sekreteri Birinci Yardımcısı ve Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başkan Yardımcısı Kusret Resul Ali ile Kerkük Valisi Necmettin Kerim'in de aralarında olduğu heyet sessiz sedasız Ankara'ya geldi. Bu ziyaret Türk kamuoyundan gizli tutulmaya çalışıldı.⁹

Görüşmelerde PKK başta olmak üzere Kerkük gibi stratejik konular ele alındı.¹⁰ Kerkük meselesini detaylı bir şekilde aşağıda ele aldığımız için burada tekrarlanmasını uygun bulmadık. Heyet arasında en dikkat çeken kişilerden biri Kürt sorunuyla yakından ilgilenen Kerkük Valisi Necmettin Kerim'dir. Kerim Kerkük Valisi olmasına rağmen, Washington'da bulunan Washington Kürt Enstitüsü'nün (*Washington Kurdish Institute*) başkanlığını da yürütmektedir.¹¹ Bu enstitü İsrail Ulusal Güvenlik İşleri Enstitüsü'yle paralel hareket ederek Amerika, İsrail, Türkiye, İran, Irak ve Suriye Kürtlerinin sorunlarıyla ilgilenmektedir.¹² Heyette dikkat çeken bir diğer isim de Kubat Talabani'dir. Irak Cumhurbaşkanı'nın oğlu olan Kubat, hâlihazırda Kürt yönetiminin Washington temsilciliğini yürütmektedir.¹³ Bunun dışında Dışişleri Bakanlığında çalışan Yahudi kökenli bir Amerikan'ın kızıyla da evlidir.¹⁴ Böylece Kürt lobisiyle yakın temastadır.¹⁵ Heyet Türkiye'yi ziyaret ettikten sonra İsrail'e gitti.

İsrail'de temaslarını tamamlayan heyet, tekrar bölgeye döndü.¹⁶ Nitekim bu girişimlerin meyvesi Irak'ın yeni anayasasına yansımaya başladı.

Reuters muhabiri Peg Mackey'e göre, Fethullah Gülen hareketi ile ters düşmüş durumda olan Erdoğan, Abdullah Öcalan'ın Kürtlerin anadillerini kullanabilmeleri ve siyasi hakları karşılığında güçlü bir başkanlık sistemi içerecek yeni bir anayasayı kabul ettiğini ima ediyor ki bu başkanlık makamına Erdoğan'ın gelmesi neredeyse kesin.¹⁷

⁸ "Ekim Kurdis Yebhes An Devir Fi Mubaderetül Selameyyin" (Kürdistan Bölgesel yönetimi iki barış sürecinde rol aramaktadır), *el-Hayat*, 27 Mart 2013.

⁹ Bahadır Selim Dilek, "Bağdat'tan Kritik Ziyaret", *Cumhuriyet*, 13 Şubat 2013.

¹⁰ "Ankara'da Terör Görüşmesi", *Cumhuriyet*, 15 Şubat 2013.

¹¹ Ruşen Çakır, "Kürt Devleti Gerçeği Sizi Tedirgin etmemeli", *Vatan*, 23 Ocak 2013.

¹² Halid Şavaf, *el İhtirak el İsraili lil Irak (Irak'ta İsrail varlığı)*, Şam, İttihat Kutteb el Arab Yayınları, 2005: 108

¹³ Tammam el Barazi, "Urdu Nafit el Basra vela Urid Nafit Kerkuk" (Basra petrolünü istiyorum Kerkük petrolünü istemiyorum), *el Vatan el Arabi*, 11 Mart 2009.

¹⁴ "Talabani'ye ABD'den Gelin Geldi", *Milliyet*, 28 Ekim 2007.

¹⁵ el Barazi, a.g.m.

¹⁶ "Vefid Kurdi Yazur İsrail Serreb" (Bir Kürt Heyeti Gizlice İsrail'i Ziyaret etti), *el-Hayat*, 24 Şubat 2013.

Nitekim olaylar Peg'in çizdiği doğrultuda gelişti. AKP hükümeti yeni anayasa önerisinde devletin şeklinin Cumhuriyet olduğuna ilişkin 1. Madde aynen korundu. AKP 2. maddeyi ise değiştirdi. AKP'nin önerisinde 2. madde, "*Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir*" şeklinde yazıldı. Maddede yer alan "*Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru milli dayanışma ve adalet anlayışı*" içinde ifadeleri kullanıldı. AKP önerisinde 2. maddede sadece "devletin dili" hükmünde değişiklik yaptı. "*Dili Türkçedir*" hükmü yerine "*Resmi dili Türkçedir*" ifadesi kullanıldı. Böylece Kürtçe ve diğer dillerin de kullanım yolu açıldı.

AKP mevcut anayasanın ilk 3. maddesinin değiştirilmeyeceğine ilişkin anayasanın 4. maddesini ise önerileri arasında yer vermeyerek tamamen çıkardı.¹⁸ Başkanlık sistemiyle ilgili Erdoğan talebini aleni bir şekilde dile getirmeye başladı.

Erdoğan *Tüm Sanayici ve İşadamları Derneği'nin* (TÜMSİAD) Pendik Green Park Otel'de düzenlenen 5. Olağan Genel Kurulunda yaptığı konuşmada başkanlık sistemindeki ısrarını sürdürdü. Siyasetinde iktidarında korkaklara göre bir yer olmadığını anlatan Erdoğan, "*Siyasetçi korkarsa, Başbakan, bakan milletvekili korkarsa, o ülke ileri doğru tek bir adım atamaz. Onun için bürokratik oligarşi çok tehlikelidir. Çünkü bürokrat korkaktır. Taşın altına elini koymaz. Bürokratik oligarşinin belini başkanlık sistemi çok daha rahat kırar*" diye konuştu. Başkanlık sisteminde de parlamento olduğunu belirten Erdoğan, ABD örneğini vererek, "*Başbakan olarak, Bakanlar Kurulu olarak çok rahat alıp halledebiliyoruz. Ama başkanlık sisteminde şu anda ABD'yi misal olarak versek, bir helikopter her hangi bir ülkeye hediye etmeye kalksa, onu Kongre'den geçirmesi lazım, ama biz böyle bir şeyi rahatlıkla Bakanlar Kurulu kararıyla da halledebiliriz. Kaldı ki parlamentoda gücün olduğunda, çok daha farklı boyutta kararları alma şansımız var*" dedi. Ayrıca Erdoğan, Fransa'nın yarı başkanlık sisteminin partili Cumhurbaşkanlığına örnek olduğunu bildirdi.¹⁹

Kısacası Başkanlık sistemi R.Tayyip Erdoğan için vazgeçilmeyen bir araçtır. Bu araç ile Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısını ortadan kaldıran "*Büyükşehir Belediyeler Kanunu*"nda küçük bir değişiklik yaparak Türkiye'yi Kürtlerin de istediği doğrultuda 7 bölgesel yönetime ayırıp her bölgenin de "*Yerel Yönetimler Bakanlığı*"na bağlı olan birer bakan tarafından idare edilmesi düşünülmektedir. Aksi takdirde emperyalist güçler tarafından Türkiye'de uygulanmak istenilen model baltalanacaktır.

1.2. Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devleti

İsrail – Filistin sorununu çözmek için kullanılan "*Konfedere Devlet*" kavramının kökeni yetmişli ve daha sonrası yıllara dayanmaktadır.

Nitekim Şaron bu projeyi ilk 1982 yılında Lübnan'ı işgali sırasında "*Menge*" adı altında yapacağı bir askeri operasyon ile Ürdün'ün işgalini düşünerek başlattı. Ardından Lübnan'daki Filistinlileri kamyonlar ile buraya taşınmalarını planladı. Ancak o dönemki Ürdün Kralı Hüseyin'in Amerika'nın Orta Doğu'daki en sadık müttefiki olduğu gerekçesiyle Şaron'un planı Başkan Reagan tarafından reddedildi.

Proje 1999 yılında Başkan Clinton tarafından başka bir formül ile tekrar ortaya atıldı. İsrail – Doğu Ürdün – Filistin Konfedere Devleti şeklinde düşünüldü. Bu formül doğrultusunda da devletin anayasası Amerikalı hukukçu David Mair tarafından hazırlandı.²⁰

Ancak formül, İsraililer ve Filistinli grupların itirazı üzerine kabul görmedi. Benyamin Netanyahu'nun 1999 seçimlerini kaybetmesiyle birlikte, danışmanı Arad politikadan çekilerek akademik hayata soyundu. Bu arada *Çok Yönlü Araştırmalar Enstitüsü'nü* kurdu. Bu enstitü yoluyla da "*Ürdün – Filistin Konfedere Devleti*" modelini gündeme

¹⁷ "Türklerle Kürtlerin Uzlaşması Irak'ı Böler", *Cumhuriyet*, 21 Mart 2018.

¹⁸ Erdem Gül, Mahmut Lıcal, "330 el yetecek" *Cumhuriyet*, 6 Nisan 2003.

¹⁹ "Yine Başkanlık dedi", *Cumhuriyet*, 8 Nisan 2013.

²⁰ "2010: Am el Konfedraliye el Sulesiyye" (2010: Üçlü Konfedera Yılıdır), *el Muşaid el Siyasi*, Sayı: 720, 17 – 23 Kasım 2010, s. 18 -21.

taşıdı.²¹ İsrail – Filistin sorununun çözümü açısından son derece önemli olan bu formül, günümüzde Obama Yönetimi tarafından "Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devleti" şeklinde gündeme gelmektedir.²² Bu formül, Türkiye – Kürdistan Konfedere Devleti formülü ile paralellik içerisinde yürütülmektedir. Türkiye'deki formülün gerçekleşmesi önündeki en büyük engellerden biri olan PKK örgütü İsrail'in girişimleri sonucunda çözüm aşamasına gelindi. Ancak İsrail formülünün Filistin'de gerçekleşmesi önündeki engel ise Hamas örgütüdür. Zira Hamas bu formüle karşı çıkmaktadır. Dolayısıyla İsrail ve Amerika Batı Şeria'daki el-Fetih ile Gazze'deki Hamas yönetimlerini tek çatı altında birleştirip daha sonra da Ürdün'e bağlamak istemektedirler.²³ İsrail'in Türkiye sorununda üstlendiği misyonu bu sefer AKP hükümeti İsrail sorununda üstlenecektir.

Burada ABD Başkanı Obama İsrail'i ziyareti sırasında düğmeye bastı. Böylece İsrail Türkiye'den özür diledi.²⁴ Obama İsrail ziyaretinden hemen sonra kurulması tasarlanan konfedere devletin ayaklarından biri olan Batı Şeria'yı ziyaret etti.²⁵ Ardından apar topar Ürdün'e gitti.²⁶ Erdoğan "one Minute" olayında olduğu gibi özür meselesini de ustaca kullandı. Filistin ve Arap sokaklarında Erdoğan'ın yıldızı bir kez daha parladı. Bu arada Erdoğan'ın Gazze ziyareti gündeme geldi. Ancak ABD Dışişleri Bakanı John Kerry'nin, Tayip Erdoğan'ın planlanan Gazze ziyareti konusunda, "Biz Başbakan Erdoğan'a, bunun ertelenmesinin daha iyi olacağını ve bazı nedenlerle bu ziyaretin şu anda gerçekleşmemesi gerektiğini düşündüğümüzü ifade ettik. Ziyaret için doğru koşulların beklenmesinin daha yararlı olacağı düşünüyoruz" dedi.²⁷

Öte yandan Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas da ABD Dışişleri Bakanı Kerry gibi Erdoğan'nın Gazze ziyaretiyle ilgili çekincelerini ortaya koydu. Abbas hem doğrudan hem de diplomatik kanallar aracılığı ile "el-Fetih ile Hamas arasında yürütülen müzakerelerin tamamlanmasından sonra gelin. Ziyaretiniz, sadece Gazze ile sınırlı kalsın" mesajını iletmiş bilinmektedir.²⁸

Kerry'nin yukarıda belirtilen sözleri AKP çevrelerinde yankı uyandırdı. Hükümetin ağır toplarından biri olan Bülent Arıç, "Bu mayıs da olabilir. İzin almak durumunda değiliz. Gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra Sayın Başbakan'ın verdiği tarih ABD'nin tarihine uyarırsa biz bunu yine gerçekleştiririz..." diye konuştu.²⁹

Erdoğan, 7 Nisan'da Kerry ile yaptığı görüşmenin ardından ziyaretini ertelemek zorunda kaldı. Fakat daha sonra ziyaretini 16 Mayıs'ta ABD Başkanı Barack Obama ile randevusunun ardından gerçekleştireceğini açıklaması, hem Filistin yönetiminde hem Washington yönetiminde sıkıntı yarattı. Washington yönetimi Erdoğan'ın ziyaretini başka bir tarihe ertelenmesini istedi.³⁰ Erdoğan bu tarih oyunuyla Ramallah'taki güvercinlerden daha fazla Gazze'deki Şahinlere istediği mesajı verdi.

Kısacası Kerry'nin, Gazze ziyareti ile ilgili endişelerini, görüşmeler sırasında doğrudan muhataplarına aktarması yeterliydi. Dolayısıyla kamuoyu önünde açıklaması gereksizdi.³¹ Ancak işin arkasında Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devleti vardır. Bu doğrultuda Tayyip Beyin bu kozu iyi kullanması gerekmektedir.

2. GOKAP Çerçevesinde Tasarlanan Projenin Ekonomik Ayağı

²¹ Mahir Ebu Tayr, "Musteşar Netanyahu Yurid Devle Haşimi'ye Fi Filistin" (Netanyahu Danışmanı Filistin'de Bir Haşimi Devleti İstemektedir", *el Vatan el Arabî*, Sayı: 1676, 15 Nisan 2009, s. 30.

²² Naci Sadık Şarrab "Konfederaliye Flistiniyye" (Filistin Konfederasyonu", *el Hayat* 17 Nisan 2013.

²³ "2010: Am el Konfederaliye el Sulesiyye" (2010: Üçlü Konfedra Yıldır), *el Muşaid el Siyasi*, Sayı: 720, 17 – 23 Ocak 2010, s. 18 -21.

²⁴ "İsrail Boyun Eğdi", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

²⁵ "Obama'nın Zoraki Ortadoğu Turu", *Cumhuriyet*, 22 Mart 2013.

²⁶ "Çıkarlar Çıkar Çıkarlar", *Cumhuriyet*, 24 Mart 2013.

²⁷ "Kerry Uyardı, hesap değişti", *Cumhuriyet*, 22 Nisan 2013.

²⁸ "Gazze Ziyareti Zamansız", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

²⁹ "Gazze'ye Ziyaret Krizi", *Cumhuriyet*, 23 Nisan 2013.

³⁰ "Gazze Ziyareti Zamansız", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

³¹ Ali Sirmen, "One Minute Tayyip Vu Gazze'ye Gider Abim", *Cumhuriyet*, 25 Nisan 2005.

2.1. Kuzey Irak - Ceyhan – Aşkelot – Eliot Hindistan Projesi

BOP çerçevesinde inşası düşünülen enerji projelerinden biri de Kuzey Irak - Ceyhan – Aşkelot – Eliot Hindistan Projesidir. 2007 sonbaharından sonra gündeme gelen, Türkiye'nin Kuzey Irak petrolünü, Ceyhan üzerinden inşa edilecek boru hattı ile İsrail'in Aşkelon Limanı'na, oradan mevcut boru hattı ile İsrail'in Aşkelon'a, oradan mevcut boru hattı ile İsrail'in Kızıldeniz'deki liman kenti Eliot'a, Eliot'tan tankerlerle Hindistan'a gönderilmesidir. Hatta dönemin Dışişleri Bakanı Babacan 2009 Ocak ayında bu projeyi konuşmak üzere Hindistan'a gitmiş, daha sonra söz konusu üç ülkenin yetkilileri projeyi konuşmak üzere bir araya gelmişlerdir.

Kuzey Irak - Ceyhan – Aşkelot – Eliot Hindistan projesi, ABD ve İsrail açısından çok iyi düşünülmüş bir projedir. Hindistan'ın artan enerji ihtiyacı ABD tarafından karşılanmaktadır. Böylece Hindistan'ın ABD ile olan yaklaşmasının önü açılacak, Kuzey Irak'ın petrolünün pazarlanması da güvence altına alınacaktır.³²

2.2. Kerkük – Musul – Hayfa Petrol Boru Hattı

Boru hattı 1936 yılında Kerkük'ten Hayfa limanına ulaştırıldı, ancak Arap – İsrail gerginliği nedeniyle 1950'lerden sonra neredeyse hiç kullanılmadı. Kerkük Yumurtalık Petrol Hattı da bu nedenle yapıldı. Boru hattının İsrail'deki bölümünün zarar görmediği, ancak Irak topraklarındaki bölümünün hasar gördüğü tespit edildi.³³

Bu nedenle Irak topraklarındaki hattın yerine bir yenisinin yapılması tasarlandı. Yeni hat, Irak toprakları içinde eski hattan daha kısa bir yol izlemektedir. Yeni hattın üretime başlamasıyla 5 milyon m³ olan yıllık akış 15 milyon m³'ün üzerine çıkacaktır. 2007 yılında Bağdat ve bölgesel Kürt yönetimleri, hattın genişletilmesine ilişkin "üst mimarlık" çalışmalarını tamamladı. Hattın kapasitesi ilk aşamada 15 milyon m³ olarak planlanmıştır; sonraki süreçte 20 milyon m³'e çıkarılmasının öngörülmektedir.

Yeni hattın faaliyete geçmesi durumunda Kerkük petrolünün %42'si, daha sonra da yarısına yakınının İsrail üzerinden pazarlanması hedeflenmektedir.³⁴ Ancak Irak'ın toprak bütünlüğünü gözünde bulunduran Türkiye projeyi şiddetle karşı çıktı.

2.3. Kerkük – Erbil – Zaho Petrol Boru Hattı

2.3.1. Kürtlerin A Planı

Kürdistan Bölgesel Yönetimi bölgede iş yapan ve kendilerine yakın bazı iş adamları aracılığıyla Dışişleri Bakanlığına, "Kerkük Yumurtalık boru hattını, şimdi bulunduğu güzergâhtan kuzeye, Kürt bölgesine çekelim. Boru hattı Kürt bölgesinden geçerek Türkiye'ye ulaşsın" önerisi getirdi. Kürtler bu önerilerine gerekçe olarak da boru hattının güvenliğinin sağlanamamasını ve sürekli sabotajlar ile petrol akışının kesintiye uğramasını gösterdiler. Kürt yönetimi öneriyi Dışişleri Bakanlığı'nın yanı sıra Enerji Bakanlığı'na da ilettiler. Barzani boru hattının güvenliği Süleymaniye merkezli Kesnezanî Tarikatı'na mensup olan Kürt polisleri tarafından sağlanmasına rağmen, bu talebine gerekçe olarak hattın güvenliğinin sağlanamamasını gösterdi. Ancak Kerkük – Yumurtalık Petrol Hattı'nın Kürt bölgesinden geçmesi durumunda, Irak'tan İskenderun Limanı'na akan petrolün denetimi de Kürt grupların eline geçmiş olacaktır. Kerkük ve Irak'ın toprak bütünlüğünü savunan Türkiye, Kürt yetkililerinin talebine sıcak bakmadı.³⁵

³² Gökhan Çapoğlu, *Güresel Güç Dengesi ve Türkiye*, Ankara, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2010, s. 209.

³³ "Kürtler Petrolü İsrail'e Satacak", *Cumhuriyet*, 4 Mart 2007.

³⁴ Mahmut Gürer "Kerkük – Petrol Boru Hattı Tam Gaz İlerliyor" *Cumhuriyet*, 16 Mart 2007.

³⁵ Bahadır Selim, "Barzani'nin Boru Hattı Oyunu", *Cumhuriyet*, 1 Kasım 2006

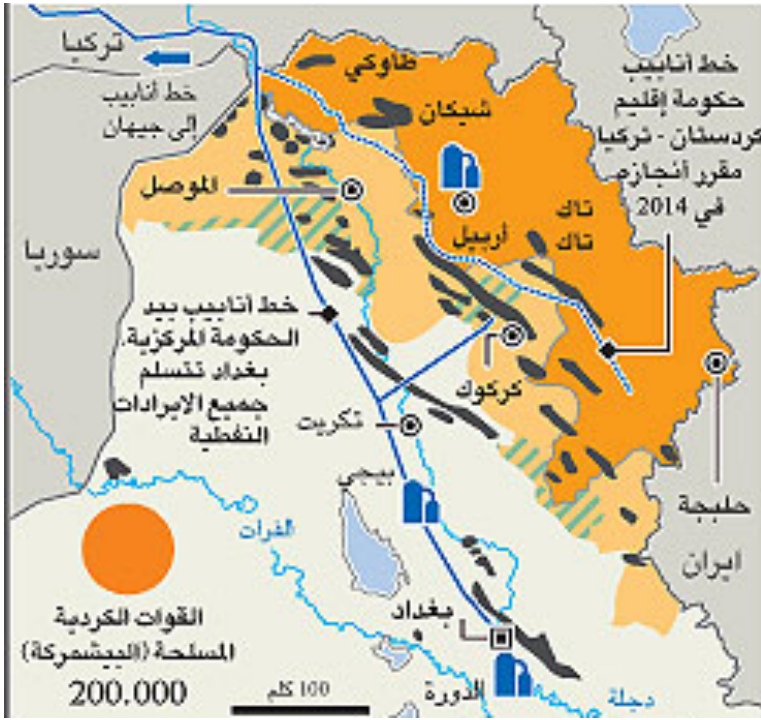

2.3.2. Kürtlerin B Planı

A Planı'nın Türkiye tarafından reddedilmesiyle beraber Kürtler hemen harekete geçip *B Planı*'nı devreye soktular. Bu sefer federal hükümetle anlaşım Taq Taq ve Tavke bölgelerinden çıkarılan petrolün boru hattıyla bağlanmasını sağladılar. Aynı zamanda bu kuyulardan elde edilen gelirin tamamının Bağdat'a verilmesini taahhüt ettiler. Buna mukabil Bağdat yıllık bütçesinden %17 payın Bölgesel Kürt Yönetimine verilmesini kabul etti.³⁶

Bu gelişme üzerine Irak Petrol Bakanlığı'na bağlı Kuzey Petrol Şirketi Kürt bölgesindeki petrol kuyularını Kerkük'e bağlamak için bir petrol boru hattı inşa etti.³⁷ Türkiye de petrol Kerkük – Yumurtalık Hattı üzerinden taşındığı için karşı çıkmadı.

2003 yılından beri Erbil yakınlarındaki petrol bölgesinde faaliyet gösteren Çukurova grubuna bağlı Genel Enerji ile ortağı Kanadalı Addax tarafından kurulan *Taq Taq Operating Company* (TTOPCO) firması, Erbil yakınlarındaki Taq Taq petrol bölgesinden petrol çıkarmaktadır.³⁸ Türkiye ve Bağdat'ın karşı çıkmaması üzerine Kürt yönetimi egemenliği altında olan Taq Taq ve Tavke bölgelerinden çıkarılan petrolün³⁹ 4 Haziran 2009 tarihinde Kerkük – Yumurtalık Hattı üzerinden sevkiyatına başlandı.⁴⁰

Harita 1. Kerkük – Erbil – Zaho Petrol Boru Hattı

³⁶ Felekeddin Kakai, "Turiye ve Risaletul Nafti vel Gaz" (Türkiye Petrol ve Doğalgaz Mesajı), *ez Zaman*, 11 Haziran 2009.

³⁷ "Vezir Kurdi La Haca Li Muvafakat Bağdad Ala Tasdir el Nafit el Eklim (Kürt Bölgesinden Petrolün İhracı İçin Bağdat'ın Onayına Gerek Yoktur), *el Hayat*, 23 Kasım 2008.

³⁸ "Ectima Dokan Yuhil Ezmet Kerkuk İle Licna" (Dokan toplantısı Kerkük sorununu bir komisyona heval etti), *ez Zaman*, 3 Ağustos 2009.

³⁹ "İttifak Meşurt Mea Bağdad Yatlık ewel Şuhnet Nafit Min Kurdistan el Irak" (Bağdat ile önkoşullu bir anlaşma sonucunda Irak Kürdistan bölgesinden petrol sevkiyatına başlandı), *ez Zaman*, 1 Haziran 2009.

⁴⁰ Aram Ekin Duran, "Kuzey Irak'ta Kırmızı Çizgiye Petrol Açılımı", *Referans*, 4 Haziran 2009.

2.3.3. Kürtlerin C Planı

2.3.3.1. C Planının 1. Aşaması

Kürtler petrollerini Kerkük - Yumurtalık Hattı üzerinden dışa satmaya başlayınca bu sefer harekete geçip tekrar *A Planı*'nı gündeme getirmeye başladılar.

Kürtler *A Planı*'nı hayata geçirmek için Bağdat ile Erbil arasındaki sorunları malzeme olarak kullanmaya başladılar. Bunun da arkasında yine petrol vardır.

Irak günümüzde 116 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine sahiptir. Irak'ın 116 milyar petrol rezervinin 40 – 45 milyar varili Kürt yönetimi egemenliği altında olan topraklarda bulunmaktadır. Başka bir deyişle Kürtler, Kerkük başta olmak üzere diğer anlaşmazlık bölgelerini (= *Türkmen coğrafyasını*) topraklarına kattıkları takdirde bu rakamın 60 – 65 milyar varile çıkma ihtimali çok yüksektir.⁴¹ Bundan dolayı Kürtler el- Maliki'yi kısıp alıp Irak Anayasasının 140. maddesini uygulamaya zorlamaktadırlar.⁴²

Irak, Anayasasının 112./2⁴³, 1⁴⁴ maddesi gereğince yıllık bütçesinin %17'sini Kürtlere tahsis etmektedir. Bunun haricinde peşmerge meselesi de Bağdat ile Erbil arasından bir sorun teşkil etmektedir. Irak Anayasası'nın 9/b Maddesi'nde, "*Silahlı Kuvvetler haricinde askeri milis kuvveti oluşturulamaz*" denilmesine rağmen, 121/5 Maddede yapılan bir düzenlemeyle, bölgesel hükümetler "*polis, güvenlik, güçleri ve bölgesel muhafızları içerecek şekilde güvenlik birimlerinin kurulmasından ve örgütlenmesinden*" denilmesiyle birlikte peşmergeye yasal bir kılıf giydirildi. Başka bir deyişle bu madde sayesinde peşmerge dağıtılmadı ve "*Bölge Muhafızları*" adı altında Irak ordusuna entegre edilerek Savunma Bakanlığı'na bağlandı.

Dolayısıyla Kürtler peşmergenin maaşını Savunma Bakanlığı tarafından ödenmesinde ısrar etmektedirler. Bağdat ise bunu kabul etmemektedir. Bağdat ödemenin Kürt bölgesine yılda tahsis ettiği %17 bütçeden ayrılmasını istemektedir. Bu da Bağdat ile Erbil arasında henüz çözüme kavuşmayan kritik sorunlardan bir diğeridir.⁴⁵

Çözüme kavuşmayan bir diğer sorun da yabancı şirketlerle imzalanan petrol ve doğalgaz anlaşmaları ve türleridir. Irak Anayasası'nın 110. maddesinde, "*Federal otoriteler sadece aşağıdaki görevleri yerine getirir: 1) Dış politikayı ve diplomatik temsil faaliyetlerini belirlemek, uluslararası sözleşmeler ile dış borç politikasını müzakere etmek, imzalamak ve onaylamak, dış iktisat ve ticaret politikasını belirlemek*".

Irak Anayasasının maddelerine rağmen, Kürtler anayasayı ihlal ederek federal hükümete müracaat etmeden yabancı şirketler ile petrol ve doğalgaz anlaşmaları imzalamışlar ve imzalamaya devam etmektedirler. Bunu da Kürt bakanlar kurulunun 74. maddesine dayanarak yapmaktadır. Bunun yanı sıra anlaşmaların türünün de bu gerginlikte payı vardır. Erbil'in yabancı şirketlerle imzaladığı anlaşmalar ortaklık anlaşmalarıdır (*PSC*). Yani bu tür anlaşmalarda petrol çıkartan şirketlere ortaklık hakkı verilmektedir. Ancak federal hükümetin yaptığı anlaşmalara gelince, temelde hizmete dayalı anlaşmalardır (*Long Term Risk Service Contracts-RSC*). Bu anlaşmalar bir öncekinin aksine petrol çıkartan şirketlere hizmet bedeli varil üzerinden ödenmektedir.

⁴¹ "İhtiyati Neft el Irak" (Irak'ta Petrol Rezervi), *ez Zaman*, 18 Nisan 2009.

⁴² Sami Şoruş, "el Netaic el Hatire Litalakku el Maliki Fil Hal Muşşilet Kerkuk" (el Maliki'nin Kerkük Sounun Çözmemesinin Soruçları), *eş Şark el Avsat*, 32 Mart 2007.

⁴³ "Federal Hükümet, mevcut yatlardan çıkarılan petrol ve doğalgaz yönetimini Bölge Hükümetleri ve vilayetlerle birlikte yapar. Elde edilen gelir, ülkenin tamamında nüfus dağılımına göre adaletli bir şekilde dağıtılır. Eski rejim tarafından haksız şekilde mahrum bırakılarak zarara uğratan veya sonradan zarar gören bölgelere, tüm bölgelerin de dengeli olarak kalkınmasını sağlayacak şekilde belirli bir süre için ilave pay verilir. Bu husus yasayla düzenlenir".

⁴⁴ "Federal Hükümet ile petrol ve gaz üreten Bölge ve Vilayet Hükümetleri bir araya gelerek Irak milletine en fazla menfaati sağlayacak şekilde ve mevcut en ileri pazarlama ve yatırım ilkelerini ve teknolojisini kullanarak petrol ve gaz yataklarını geliştirmek için gerekli strateji ve siyaseti tayin ederler".

⁴⁵ el Berlaman el İraki Yusevest Ala el Muvazana el Yavam "Irak Parlementosu bugün Irak Bütçesini Onaylacaktır", *el Hayat*, 4 Mart 2013.

2.3.3.2. C Planın 2. Aşaması

Kürtler yukarıda belirtilen sorunları uzun vadede elde edecekleri strateji müktesebatı için bir yol haritası olarak görmeye başladılar. 2010 yılından itibaren AKP hükümeti daha da güçlendi. Bu tarihlerde Türkiye'nin Kürt yönetimine açılması da bir tesadüf değildir. Nitekim Türkiye ilk siyasi adımını da Erbil'de konsolosluk açmasıyla atmış oldu.

Bir süre Ankara ile Erbil arasında bir sorun haline gelen Kerkük Tayyip Erdoğan'ın Erbil ziyaretiyle birlikte yavaş yavaş Kürtlerin lehine sonuçlanmaya başladı.

2012 yılında Kuzeydeki Kürt yönetimi ile yakın ilişki kuran AKP hükümeti arasında bir enerji anlaşması imzalandı.⁴⁶ Bu anlaşma *Washington Post* gazeteleri tarafından doğrulandı.⁴⁷ Bu anlaşma Bağdat yönetiminin tepkisine neden oldu. Fakat Bağdat'tan gelen çağrılara Kürtler kulak asmadılar. Tam tersine gerilim dozunu artırarak hattın Kerkük – Erbil – Zaho istikametindeki inşaatına hız verdiler.

Bununla da yetinmeyen Kürtler bölgelerinden çıkardıkları petrolü tankerlerle Türkiye üzerinden ihracına başladılar. Türkiye'nin bu tutumu Bağdat'ta yankı buldu. Irak hükümeti sözcüsü Ali el Dabbağ, e-posta yoluyla yaptığı yazılı açıklamada, "*Türkiye, toprakları üzerinden yapılan yasadışı petrol ihracatını durdurmak zorunda*" dedi. Kürt bölgesinden Türkiye'ye petrol ihraç edilmesinin yasal olmadığını belirten el Dabbağ, Türkiye'nin Kürt bölgesinden yapılan petrol kaçakçılığına katkıda bulunduğunu öne sürerek, "*Bu durum iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyecek, özellikle de ekonomik ilişkiler büyük zarar görebilir*" diye devam etti.⁴⁸

Türkiye gerilen ilişkilerin tansiyonunu düşürmek için el Maliki'yi Ankara davet etti.⁴⁹ Ancak el Maliki "seyahat" gerekçesiyle Ankara'nın teklifini reddetti.

Bu süreçte başka bir siyasi gelişme yaşandı. AKP hükümeti teröre destek verdiği gerekçesiyle idam cezasına çarptırılan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık el Haşimi'ye önce oturma izni verdi⁵⁰, daha sonra el Haşimi'yi kongresine davet etti.⁵¹

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun da Suriye konusunu görüşmek üzere gittiği Erbil'den Barzani'nin sağladığı peşmerge korumasıyla ihtilafli bölge olarak kabul edilen Kerkük'e geçmesi yukarıda belirtilen gelişmelere tuz biber oldu.⁵²

Irak makamları bu sefer sınır ötesini malzeme ederek Türkiye'ye yüklenmeye başladılar. Irak Bakanlar Kurulu'ndan yapılan açıklamada, "*Irak'ta her hangi bir yabancı devlete ait askeri kuvvetlerin yer almasını ve bundan sonra da yabancı güçlerin ülkeye girmesini yasaklayan*" bir karar alındığı bildirildi.⁵³

Bu sırada Türkiye'nin Kerkük politikasında bir değişiklik yaşandı. Türkiye Türkmenlere dönük baskılarını artırdı. Yani prensipte Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlı olduğunu kabullenmelerini istedi. Türkmenler bu meseleyi Kerkük Araplarına şikâyet ederler. Kerkük Arapları da bu meseleyi Arap Birliği Başkanına gönderdikleri mektupta detaylı bir şekilde anlattılar.⁵⁴ Ayrıca bu mesele el Maliki tarafından da dile getirildi. Irak'ta Sumariyye haber kanalına

⁴⁶ "Rais Hukümet Eklim Kurdistan el Irak Yakışif An İttifak Nafti Ma Türkiye" (Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başbakanı Türkiye ile Petrol Anlaşmasını Açıkladı), *eş Şark el Avsat*, 7 Haziran 2012.

⁴⁷ "Bağdat'ı Atlamayın", *Cumhuriyet*, 14 Aralık 2012.

⁴⁸ "Bağdat'tan Petrol Uyarısı", *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 2012.

⁴⁹ "Erdoğan'dan Sürpriz davet", *Cumhuriyet*, 26 Eylül 2010.

⁵⁰ "el Maliki'den Erdoğan'a Ret", *Cumhuriyet*, 28 Eylül 2012.

⁵¹ Utku Çakırözer, "Malikiye Londora Mesajları", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 2013.

⁵² "Irak ile Gerilen İlişkiler", *Cumhuriyet*, 1 Ocak 2013.

⁵³ "Irak: Kuzey Irak'tan Türk Askerini Çekin", *Cumhuriyet*, 3 Ekim 2010.

⁵⁴ <http://almasalah.com/index.php/policy-2/4958-%D8%B9%D8%B1%D8%A>

konuşan Maliki, "Erdoğan'ın söyledikleri hep devletlerarası ilişkilere ters" dedi. Bölgedeki birçok ülkenin Erdoğan'ın politikaları nedeniyle rahatsız olduğunu ifade eden el Maliki "Türk hükümeti, Iraklı Türkmenlerden Kerkük'ün bir Kürt kenti olduğuna prensipte itiraz etmemelerini istedi. Bu bir şeylerin varlığını ortaya koyuyor. Bunun takipçisiyiz ve sessiz kalmayacağız" ifadesini kullandı.⁵⁵

Bu gelişmeden sonra bölge üzerinde İran ile Türkiye arasında bir rekabet iyiden iyiye kendini hissettirmeye başladı. Bu iki ana aktör oyunlarını el Maliki ile Barzani üzerinden oynamaya başladılar. Bölgenin Türkiye nüfuzuna girmesini istemeyen İran, el Maliki'yi harekete geçirerek Kerkük'teki konumunu güçlendirmeye çalıştı. Kerkük'te bu gelişmeler, bir taraftan Türkiye ile İran arasında ortak çıkarlar doğrultusunda bölgesel istikrar ve Irak'ın toprak bütünlüğü öngören bir işbirliği temelini oluştururken, diğer taraftan Bağdat'ın kontrolünden çıkan Kürt bölgesinde iktidar boşluğunun beraberinde getirdiği "nüfuz" mücadelesini artırdı. Türkiye'nin bu çerçevedeki faaliyetleri, Irak topraklardan Türkiye'ye savaş açan PKK ile mücadele ve Irak ve Irak petrollerine duyduğu ihtiyaçtan kaynaklandı. İran'nun gerekçesi ise, bölgesel hâkimiyeti elde etme çabasıyla açıklandı. Bu dönemde Türkiye KDP ile, İran ise KYB ile işbirliği yaptı. Bu nedenle KDP'nin egemenliği altında olan topraklar Türkiye'nin jeopolitik alanıdır. KYB'nin egemenliğinde olan topraklar ise İran'ın nüfuz alanıdır.

Kerkük bu nedenle İran için vazgeçilmeyen bir şehir konumundadır. Bunun değeri BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a uyguladığı yaptırımlardan sonra daha arttı.

BM Güvenlik Konseyi Haziran 2010 tarihinde İran'a dördüncü yaptırım paketini uyguladı. Her biri 266 varil ham petrol veya benzin taşıyabilen yüzlerce tankerin her gün İran'a girip çıktığı belirtilmektedir. İran petrol rafine etmekte yetersiz olduğu için büyük miktarda benzin ve diğer işlenmiş petrol ürünleri nakledilmektedir. Irak'ın güneyinden gelen petrol de KYB egemenliğinde olan topraklardan geçmektedir.⁵⁶

Kürt bölgesinin Tabii Kaynaklar Bakanı Aşti Hurami de bölgelerindeki işlenmiş petrol ürünlerini İran gönderdiklerini teyit etti. Ancak bunun yasadışı değil, bölgede bulunan bazı firmalar tarafından yaptıklarının altını çizdi.⁵⁷

Dolayısıyla bölge Türkiye'nin nüfuzuna girdiği takdirde İran'ın bu işlenmiş petrol ürünlerinden mahrum bırakılması söz konusudur. Bu yüzden İran-Türkiye ilişkilerinde büyük gerginlik yaşandı. Erdoğan'ın Suriye ve bölgedeki mezhepçi politikalarını bir kenara bırakacak olursak, gerginliğin asıl nedeni İsrail'in işin içinde olmasındandır.

Bu yüzden İran, Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanmaması için çaba göstermeye başladı. Böylece El Maliki Dicle Operasyonlar Komutanlığı'na bağlı birlikleri Kerkük'e konuşlandırdı.⁵⁸ Barzani Türkiye'yi arkasına alarak ağır donanımlı peşmergelerini Kerkük il sınırına dayandırdı. Ertuğrul Özkök 27 Aralık'ta yazdığı yazıda bir başka savaş olasılığından söz ediyordu. İddia şu: Başbakan Erdoğan Kuzey Iraklı Kürtlere söz vermiş, eğer Irak Ordusu Kuzey Irak'a girmeye kalkarsa Türkiye Kürtleri koruyacakmış..."ben kendi payıma, böyle bir sözün verilmiş olduğuna ihtimal vermiyorum. Ama Başbakan'ın çok kritik konularda bile şahsi kararlar aldığını da biliyoruz. Acaba Başbakan'ın Büyükelçilere verilen yemekte yaptığı konuşma, Irak üzerinden sorulan bu soruya Suriye üzerinden verilen dolaylı bir yanıt mı".⁵⁹

İran, Maliki karşıtlığını yapan Sadr ile Irak İslami Yüksek Konseyi Partilerini dizginlemeye başlayınca, Türkiye'nin Kürtler ve el İrakkiye Listesi üzerinden oynadığı "güvenoyu" formülü suyu düştü. Bu nedenle Türkiye ve müttefikleri yeni bir formül arayışına girdiler. Irak Mahkemelerinin Sünni kökenli Maliye Bakanı el İsvaie'nin

⁵⁵ "el Maliki Sessiz Kalmayacağız", *Cumhuriyet*, 1 Ocak 2013

⁵⁶ "Kürt Yönetimi Yaptırımı Deliyor", *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 2010.

⁵⁷ "Vezir Kurdi Yefi Tasdir Naft el Ham ile İran" (Kürt Bakanı, Ham Petrolün İran'a İhraç ettiklerini Yalanladı), *el Hayat*, 12 Temmuz 2010.

⁵⁸ *Cumhuriyet* 26 Kasım 2012.

⁵⁹ Emre Konger, "Türkiye Svaşı Sürükleniyor", *Cumhuriyet*, 5 Ocak 2013.

korumaları hakkında tutuklama kararı vermesiyle beraber, el Maliki karşıtı gösteriler düzenlendi. Londra'da yayımlanan *eş Şark el Avsat* gazetesine konuşan el Maliki, Türkiye'nin Irak'ın içişlerine karıştığı yolundaki suçlamasını tekrarladı. el Maliki, "Türkiye, Irak'ın içişlerine karışırken mezhepsel unsurlara ve mali desteğe güveniyor. Muhalifler ve radikaller devamlı Ankara'da toplanıyor" dedi.

el Maliki iç politikayla ilgili de "Karar Irak halkının, benim değil. Biz tek partili bir sistem değiliz, birçok siyasi parti, siyasi güç ve unsur da var" dedi.⁶⁰

Aslında burada el Maliki'ye katılmamak imkânsızdır. Nitekim TRT Arapça ağırladığı Selefi ve Vahhabi konuklarıyla bu mezhepsel savaşta başrol oynadı.

Sünni Araplar farkına varmadan oyunun bir parçası haline getirildiler. Amacın gerek Türkiye gerek Iraklı Kürtler tarafından Araplar arasındaki mezhep gerilimini artırarak bir taraftan İran'ın Kerkük üzerindeki dikkatini dağıtmak, diğer tarafından da Hanekin ve Kifri'de olduğu gibi burada da bir oldu bitti ile Kerkük'ün il sınırına konuşlanan peşmergeleri harekete geçirip Kerkük başta olmak üzere Tuzhurmatu ilçesini de Kürt bölgesine bağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Kürtlerin bu formülden istenilen sonuçları alamadıkları iddia edilse de, tam tersine yukarıda adı geçen *A Planı* başarıyla uygulandı.

2.3.4. Kürtlerin Ç Planı

Krize başta karışmayan ABD yönetimi,⁶¹ Kerkük – Erbil – Zaho Petrol Hattı tamamlandıktan sonra, devreye girme ihtiyacı hissetti.⁶² ABD'nin Dışişleri Bakanı Kerry önce Ankara⁶³ ardından da Bağdat'a, taraflara diyalog çağrısı yaptı.⁶⁴ Ancak Kürtler ile el Maliki arasındaki sorunlara bir yenisi eklendi. El Maliki Bağdat'taki Kürt bakanlarına cebri izin verdi. Kürtler bu gelişme üzerine Washington'a bir heyet gönderdiler.⁶⁵ Bu heyet bölgeye döndükten sonra Ankara ile Bağdat arasında bir çözüm havası ufukta görülmeye başlandı. Kerry'nin çağrısı her iki tarafta kabul gördü.

Türk tarafından Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu, Irak tarafından ise Ulusal Güvenlik Danışmanı Falih Feyyad toplantıya katıldı. Irak heyeti, Türkiye'nin mezhepçi politikaları ve Kürt yönetimiyle imzalanan petrol anlaşmasından rahatsızlığını dile getirmiş, Türk heyeti bu kaygıyı, Kürt yönetimiyle ilişkilerde Irak anayasasına ve toprak bütünlüğü ilkesine saygılı olduklarını teyit ederek gidermişti.⁶⁶

Kısaca Kürtler boru hattı üzerindeki egemenliklerini sağlama aldılar. Böylece Eliot'a taşınacak petrolün yolu açıldı. Kulislerde edilen bilgilere göre Barzani'nin son Rusya ziyaretinde Rus yetkilileri ile Kürtler arasında üzerinde durulan konulardan biridir.⁶⁷ Aynı zamanda Rus petrol şirketleri Kürt bölgesinde yatırıma çağırıldı. Kuşkusuz ki işin içinde İsrail vardır. Bu nedenle kabul edilmemesi imkânsızdı. İsrail son dönemde Doğu Akdeniz'de bol miktarda doğalgaz buldu. Bu doğalgaz dev Rus şirketi Gazporum'a bir yem olarak gösterilmektedir.

Amerikan Nobel şirketi, "Afrodit" adı verilen 12. parselde doğalgaz bulunca, Türkiye, Türkiye haklarının korunması için tepkisini açıkladı. Aynı Amerikan şirketi bu olay çözümlenmeden İsrail'in 200 mili içinde iki önemli yerde yeni doğalgaz kaynaklarına ulaştığını 2010'da açıkladı. Biri Tamer, ötekisi Levant'ta idi. ... 1999'daki ilk doğalgazın miktarı azdı. 2000'de biraz daha fazlası bulduysa da İsrail'in gereksinimini

⁶⁰ "el Maliki'den Yeni Salvo", *Cumhuriyet*, 11 Şubat 2013.

⁶¹ Utku Çakırözer, "ABD: Kürtler Petrol Anlaşması Irak'ı Böler" *Cumhuriyet* 31 Ocak 2013.

⁶² "Kuzey Irak'taki Boru Hattı Yakında Devrede", *Sabah*, 18 Nisan 2013.

⁶³ Bahadır Selim Dilek, "Kerry İmralı Sürecine Destek Verecek", *Cumhuriyet*, 1 Mart, 2013.

⁶⁴ "Kerry Irak'ı Uyardı", *Cumhuriyet*, 25 Mart 2013.

⁶⁵ "el Akrad Yunakışvun Ma Washington Mustekbel İlakatihim Ma Bağdat", *el Hayat*, 9 Nisan 2013.

⁶⁶ Utku Çakırözer, "Maliki'ye Londra Mesajları" *Cumhuriyet*, 17 Nisan 2013.

⁶⁷ "Butin ve Barzani Yebhasan el Tavin el İktisadi", "Putin Barzani ile Ekonomi İşbirliğini Bahsetti", *el Hayat*, 20 Şubat 2013

karşılıyamadı. Hayfa Limanı'nın 50 mil açığında, Tamer'daki doğalgaz İsrail'de hizmete girdi. Bu kaynağın 280 milyar metreküp olduğu hesaplandı. *Amerikan Geological Survey* verilerine göre Levant bölgesinde ise 1.7 milyar varil petrol ve 450 milyar metreküp doğalgaz vardır. Kuyuyu işleten kurumun genel müdürü İzak Şuva, "*Bugün İsrail doğalgaz açısından bağımsızlığını kazanmıştır. Bu İsrail ekonomisi için büyük bir başarı olmak birlikte yeni bir dönemin başlangıcıdır*" dedi. Ayrıca "*doğalgazla elektrik üretim maliyetinin yaklaşık %50'sinin düşeceğini*" söyledi.

Bilindiği üzere İsrail elektrik üretimi için kömür ithal etmektedir. Güney limanı Aşdod'un 25 mil açıklarındaki Mari – B sahasından çıkarılan doğalgaz ise 2004'ten beri elektrik üretiminde kullanılsa da ihtiyacı karşılamamaktaydı. Bu nedenle doğalgazı da denizden boru hattıyla Mısır'dan tedarik etmek zorundaydı.

Diğer taraftan 3 milyar dolar yatırım yapılan Tamer kuyusu ile enerji bağımsızlığı yolunda ilerlerken, bu yeni kaynakla yılda 4 milyar dolar da tasarruf edilecektir. Ayrıca sanayi üretimine de önemli katkıda bulunması beklenmektedir. Levant bölgesi de hizmete girince doğalgazın dışsatımından önemli girdiler sağlanması da söz konusudur. İsrail doğalgaz rezervlerinin %50 -70'ini dışsatışa ayırabilir. Avustralyalı Woodside gibi şirketler şimdiden öneride bulundular. Şirket, Levant doğalgaz yatağının %30'unu satın alarak, Rus devi Gazprom'u geride bıraktı.

12. bölgede önemli hissesi de olan Amerikan Nobel Şirketi'nin Tamer'daki payı %36, 2017'de hizmete girecek Levant'ta ise %40.

İsrail doğalgazının dışsatımı en çok Avrupa'yı ilgilendirmektedir. Dolayısıyla bu gazı Avrupa'ya taşıma için de iki yol öngörülmektedir. Birincisi en geç 2016 yılında hizmete girmesi beklenen 1.5 milyar Avro maliyetle Türkiye'ye uzanacak 600 kmlik boru hattıdır. Öte yandan hattın Kıbrıs bağlantılı olarak Yunanistan'a bağlanmasının çok maliyetli olacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Bunun yanı sıra İsrail topraklarında doğalgazı sıvılaştıracak bir tesisin kurulmasıdır. Bunun maliyeti ise boru hattından daha pahalıya mal olacağı için uygun görülmemektedir.

Bu olgular nedeniyle Mavi Marmara olayında Türkiye'den üç yıl sonra İsrail'in özür dilemesinin gerçek nedenlerinden biri de budur.⁶⁸ Nitekim Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, İsrail'le ilişkiler konusunda enerji konuşmanın, özrün temel gerçeklerini gölgelemek anlamına geleceğine inandıklarını ve süreci izlediklerini ileri sürerken İsrail'de bulunan doğalgazın Türkiye'den taşınmasına yeşil ışık yaktı.⁶⁹

Dolayısıyla bu hat ile doğalgaz yanında petrolün de taşınması söz konusudur. Bu da Rusya – İsrail – Türkiye enerji işbirliklerini sağlar. Aynı zamanda Güney Akım projesini hayata geçirir. Kürtler açısından bu projenin ilk ayağı tamamlanmış oldu. İkinci ayağına gelince iş sadece Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanması kaldı. Çünkü Kerkük Kürt bölgesine bağlanmadığı takdirde Ürdün'den geçen Kerkük – Hayfa Petrol Boru Hattı'nın çalıştırması imkânsızdır. Kuşkusuz ki Kerkük bugün Obama yönetiminin öncü konularından biridir.⁷⁰ Bu nedenle Obama yönetimi Türkiye – Kürdistan ile Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devletlerinin kurulmasını, Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanmasını istemektedir. Kürtlerin bu amaca ulaşmak için önlerinde iki seçenek vardır. Bunlardan ilki barışçıl seçenektir. Bu konu Londra toplantısında Iraklı gruplara mesaj olarak iletildi. Yani Kerkük konusunun 140. madde çerçevesinde halledilmesi gerekmektedir.

Kürt Bölgesi Başkanı Barzani, "*Bağdat ile olan sorunlarının idari olduğunu söyleyen doğru söylemiyor. Sorun sınır sorunudur, bir milletin hakları sorunudur*" dedi. Ayrıca "*Bağdat'taki kardeşlerimize soruyoruz: Irak'ta biz eşit ortak mıyız değil miyiz? Bunun cevabını versinler. Bağdat ile diyalog ve ittifaka hazırız ancak size söylüyorum: Her türlü gelişmeye hazırız. Her türlü duruma göre hazırlığımızı yapmışız. İster iyi ister kötü her türlü duruma karşı hazırız*" diye konuştu.⁷¹

⁶⁸ Özgen Açar, "İsrail'in Doğalgazı" *Cumhuriyet*, 5 Nisan 2013.

⁶⁹ "Yıldız'dan İsrail gazına yeşil ışık", *Cumhuriyet*, 3 Nisan 2013.

⁷⁰ "Diplomasi Ameriki: Kerkuk Min Evleviyet Hukümet el Maliki (Bir Amerikan Diplomat: Kerkük Obama yönetiminin öncü konularından biridir), *el Hayat*, 10 Ağustos 2009.

⁷¹ "Ebil Sınırları Çizdi", *Cumhuriyet*, 22 Mart 2010.

Barzani'nin bu konuşmasından kısa bir süre sonra da Kürt Milletvekili Mahmut Osman, Bağdat ile Erbil arasındaki sorunları değerlendirirken, "Siyasette son fırsat diye bir şey yoktur. Hong Kong örneğinde olduğu gibi bazı devletler aralarında yüzyıllık bir müzakere süreci yürütürler" diye konuştu.⁷²

Kısacası yukarıda belirtilen bu iki demeç, bizlere çok şeylerin ip uçlarını vermektedir. Artık Kürtler kendilerini devlet olarak görmeye başladılar. Bu sorunun da şimdilik barışçıl yöntemlerle çözülmesi istemektedirler. Bu olmadığı takdirde Kürtler, ikinci seçeneğe geçmek zorunda kalırlar. Şüphesiz ki ikinci seçeneğin sinyalleri Peşmerge Genel Komutan Barzani tarafından verildi. Önce Tuzhurmatu çevresinde hendek kazma işlemine başlandı. Daha sonra da Kerkük İl Meclisinde Kürt ve Türkmen üyelerinin oybirliğiyle Kerkük'ün güney bölgesinde, 58 km uzunluğunda bir hendeğin kazılmasına karar verildi.⁷³ Kerkük'te yaşanan gelişmeler de buna gebe oldu. Irak'ı saran şiddet dalgası, güvenlik güçleri ile "*Dicle Operasyonu Komutanlığı*"na bağlı birliklerin Kerkük'e bağlı el Havice'de hükümeti protesto eden Sünni Arapların kampına düzenlediği baskında 53 kişinin ölümüyle başladı.⁷⁴ Ordu, operasyonun protestocuların arasına sızan Nakşibendi Ordusu militanlarına yönelik olduğunu öne sürdü. Nakşibendi Tarikatı liderlerinin tamamı Kürtlerdendir.⁷⁵

Amerikan işgaline karşı oluşturulan direniş hareketlerden birinin tepesinde olan devrik lider Saddam Hüseyin'in "*ABD'nin arananlar listesindeki*" yardımcısı İzzet el Duri de bu Nakşibendi Tarikatı ile aynı çizgidedir. el Maliki karşıtı gösteriler başladığında YouTube'da yayımlanan bir videoda el Duri, "*Şii ordusu oluşturma projesi ve Kürt halkına düşmanlık beslemek doğru değildir. Kürtlere karşı düzenlenecek her saldırı karşısında duracağız*" diyor.⁷⁶ Dolayısıyla el Havice'de cereyan eden hadiselerin Kürtler ile ilgisi olmadığına inanmamız çok zordur.

Çünkü el Havice Kerkük'ün en büyük kazasıdır. Burada yaşayanların tamamı Araptır. Bu kaza aslında Kürt etniğini Kerkük'te dengelemektedir. Nitekim Kürt yetkilileri her fırsatta Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanmasının önünde en büyük engelin el Havice'nin olduğunu, dolayısıyla el Havice'nin Kerkük'ten koparılıp Selahaddin'e bağlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar.⁷⁷ İşte el Havice'deki gelişmeler Kürtlere bu fırsatı altın tepside sunmaktadır. Kürdistan Ulusal İttifakı'na bağlı milletvekilleri, Irak ordusu ile göstericiler arasındaki çatışmada taraf olmayacaklarını iddia etseler de, Kerkük'teki gelişmeler bunu yalanlamak durumundadır. Kürt Peşmerge Bakanı Cabbar el Yaver, "*Kerkük valisiyle yapılan görüşmeler sonucunda hem genel olarak hem de özellikle Kerkük çevresine Peşmergelerin yerleştirilmesine karar verildi*" dedi.⁷⁸

Burada gözden kaçan önemli bir husus vardır. Peşmergelerin Kerkük'ün güney bölgelerine yerleştirilmesine dair alınan karar sadece Kerkük valisinin tek başına vereceği bir karar değildir. Bu kararın alınmasında il meclis üyelerinin oybirliğine ihtiyaç vardır. Demek ki daha önce hendek meselesinde olduğu gibi bunun da Kürt ve Türkmen üyelerinin oybirliği ile alınan bir karar olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ne yazık ki bu karar Türkmen halkından gizli tutulmaktadır. AKP hükümetinin baskılarına boyun eğip Türkmen halkının milli çıkarlarını ayaklar altına alan ve Kerkük'ün prensipte Kürt bölgesine bağlı olduğunu içine sindiren Irak Türkmen Cephesi (ITC), bu gelişmeyle birlikte pratikte de Kerkük'tün Kürtlere bağlı olduğunu kabullenmiş konumda gözükmektedir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

⁷² "Kiyadet Kurdistan Tuveccih Risaletihe ile el Tehalif el Şii ve Teduhu ile ei Hivar" (Kürdistan Liderleri Şii koalisyonuna mesajını gönderdi ve onunla diyaloga girmeye hazır olduğunu ilettiler), *eş Şark el Avasat*, 9 Nisan 2013.

⁷³ "Muhafazat Kerkuk Tukerir Hafir Handek Lihimayat Hududaha Min el Hecemat", (Kerkük valiliği idari sınırlarını saldırılardan korumak için bir hendeğin kazılmasına karar verdi) *el Hayat*, 17 Nisan 2013.

⁷⁴ "Aşiretler Silaha Kuşanıyor", *Cumhuriyet*, 26 Nisan 2013.

⁷⁵ "Irak'ta Mezhep Savaşı Kapıda", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

⁷⁶ "el Duri Ortaya Çıktı", *Cumhuriyet*, 6 Ocak 2013.

⁷⁷ "el Mukanil el Arad" (Petrol Karşılığı Toprak), *Ortadoğu*, Rapor, No. 80, 28 Ekim 2008, s. 15.

⁷⁸ "Mezhep Savaşı bu Kez Suriye'den Geldi", *Cumhuriyet*, 28 Nisan 2013.

Amerikan yönetiminin *Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi* çerçevesinde bölgenin yeniden dizayn edilmesinin arkasında iki temel hedef vardır. Bunlardan ilki; İsrail'e komşu olan devletleri etnik, mezhep ve din bazında küçük devletçiklere bölüp ardından bu devletleri neo-liberal sistem ve kuralları olan ülkeler haline getirmektir. İkinci temel hedef ise; Türkiye – Kürdistan Konfedere Devleti ile Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devletinin kurulmasıdır. ABD yönetimi bu iki temel amacı günümüzde iki eşbaşkanı tarafından yürütmektedir. Bu nedenle Türkiye ile İsrail arasında bir rol değişimi yaşanmaktadır. İsrail PKK sorununun çözümüne soyunurken, AKP hükümeti de Hamas sorununun çözümüne soyundu. İsrail'in girişimleri sonucunda Türkiye'deki PKK meselesi çözüm aşamasına geldi.

İsrail bu süreci Barzani partisi üzerinden değil, Washington'daki lobbiesine daha yakın hissettiği Talabani'nin partisi üzerinden yürütmeye başladı. Barzani için son derece rahatsız edici olan bu durum, Kürt yönetiminin Başbakanı Neçirvan Barzani tarafından AKP hükümetine iletildi. Süreç dışında kaldıklarından endişe duyan Neçirvan Barzani, "*Akil Adamlar*" heyetinde yer almalarını da istedi. Aslında bu resmin görülen tarafıdır. Resmin görülmeyen tarafına gelince, İsrail her iki Kürt partisi arasında rolleri belirledi. Barzani'nin partisi bu süreçte ekonomik ve askeri rol üstlenirken, Talabani'nin partisi ise siyasi rol üstlenmek zorunda kaldı. Bundan Barzani, Ankara – Bağdat hattında petrol anlaşması yüzünden gerilen ilişkilerinin dozunu artırarak Kerkük – Erbil – Zaho Hattı'nı başarıyla tamamlamış oldu. Böylece Kürt petrolünün Türkiye üzerinden Ceyhan'a, oradan da zaman dilimi içerisinde İsrail'e akması sağlanmış oldu. Geriye kalan Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanmasıdır. AKP hükümetinin Kerkük ile ilgili söylem değişimi Türkmenler üzerinde büyük yankı uyandırdı.

Türkmenlerden Kerkük'ün prensipte Kürt bölgesine bağlanmasını isteyen AKP hükümetine en ağır tepki Kerkük Araplarından geldi. Kerkük Arapları bu baskıyı Arap Birliği Başkanına gönderdikleri mektupta yazdılar. Kerkük aslında İran'ın jeopolitik alanıdır. İran, BM Güvenlik Konseyi'nin yaptırımlarından sonra işlenmiş petrol ürünlerini bu şehirden sağlamaktadır. Bu nedenle İsrail'in projesi çerçevesinde Barzani ile işbirliği yapıp Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanmasına çırpınan AKP hükümeti, perde arkasında mezhep kılıfı altında İran ile Kerkük üzerinden bir savaş içerisindedir.

Cephenin bir tarafında Türkiye – Barzani – İsrail yer alırken, cephenin öteki tarafında ise, İran – el Maliki yer almaktadır. Türkiye Kerkük ile ilgili söylem değişiminden sonra el Maliki nüfuzunu Kerkük'te güçlendirmek için "*Dicle Operasyonu Komutanlığı*"na bağlı birliklerini Kerkük'e kaydırды. Barzani de Türkiye'yi arkasına alarak peşmergelerini Kerkük'ün merkez sınırlarına dayandırdı. Irak'ı saran şiddet dalgası, güvenlik güçleri ile "*Dicle Operasyonu Komutanlığı*"na bağlı birliklerin Kerkük'e bağlı el Havice'de hükümeti protesto eden Sünni Arapların kampına düzenlediği baskında 53 kişinin ölümüyle başladı. Ordu, operasyonun protestocuların arasına sızan Nakşibendi Ordusu militanlarına yönelik olduğunu öne sürdü. Nakşibendi Tarikatı liderlerinin tamamı Kürtlerdendir. Dolayısıyla burada cereyan eden hadiselerin Kürtler ile ilgisi olmadığına inanmamız çok zordur. Çünkü el Havice Kerkük'ün en büyük kazasıdır. Burada yaşayanların tamamı Araptır. Bu kaza aslında Kürt etniğini Kerkük'te dengelemektedir. Nitekim Kürt yetkilileri her fırsatta Kerkük'ün Kürt bölgesine bağlanmasının önünde en büyük engelin el Havice olduğunu ve el Havice'nin Kerkük'ten koparılıp Selahaddin'e bağlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar. İşte el Havice'deki gelişmeler Kürtlere bu fırsatı altın tepside sundu. Kürtler Peşmergelerini Kerkük'ün güney bölgelerine kaydırдыlar. AKP hükümetinin baskıları sonucunda Kerkük'ün prensipte Kürt bölgesine bağlı olduğunu kabul eden Irak Türkmen Cephesi, bu gelişmeyle birlikte Kerkük'ün pratikte Kürtlere bağlı olduğunu kabul etmiş oldu. Kerkük Kürtlerin kontrolüne girince, bu sefer 2009 yılında tamamlanan Kerkük – Hayfa Petrol Boru Hattı üzerinden petrol sevkiyatına başlanacaktır.

Başka bir deyişle bu hattın devreye girmesi "*Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devleti*"ni besleyen bir ek kaynağın sağlanmasına yardımcı olacaktır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki Talabani'nin partisinin İsrail'in direktifi ile Türkiye ile PKK örgütü arasında arabuluculuğa soyunmasının arkasında Kerkük vardır.

KYB'nin girişimleri sonucunda Tayyip Erdoğan Başkanlık sistemi karşılığında PKK lideri Öcalan ile müzakere masasına oturdu. Bu sistem Türkiye'de uygulandığında Başbakan makamı Kürtlere verilecektir. Bu sırada "Büyükşehir Belediyeler Kanununda" basit bir değişiklik yapılarak Türkiye coğrafi bazda 7 bölgesel yönetime ayrılacaktır. Bunun yanı sıra "Yerel Yönetimler Bakanlığı" kurulacaktır. Yani her bölgesel yönetim direkt Başbakan'a bağlı olan bir bakan tarafından idare edilecektir. İşte bu sistemin Türkiye'de uygulanmasıyla beraber İsrail'in misyonu tamamlanmış olur.

İsrail'in Türkiye sorununda üstlendiği misyonu bu sefer AKP hükümeti İsrail sorununda üstlenecektir. Burada ABD Başkanı Obama İsrail'i ziyareti sırasında düğmeye bastı. Böylece İsrail Türkiye'den özür diledi. Erdoğan "One Minute" olayında olduğu gibi özür meselesini de ustaca kullandı. Filistin ve Arap sokaklarında Erdoğan'ın yıldızı bir kez daha parladı. Bu arada Erdoğan'ın Gazze ziyareti gündeme geldi.

Erdoğan, 7 Nisan'da Kerry ile yaptığı görüşmenin ardından ziyaretini ertelemek zorunda kaldı. Fakat daha sonra ziyaretini 16 Mayıs'ta ABD Başkanı Barack Obama ile randevusunun ardından gerçekleştireceğini açıklamasıyla, hem Filistin yönetiminde hem Washington yönetiminde sıkıntı yarattı. Kerry'nin, Gazze ziyareti ile ilgili endişelerini, görüşmeler sırasında doğrudan muhataplarına aktarması yeterliydi. Dolayısıyla kamuoyu önünde açıklaması gereksizdi. Ancak işin arkasında Ürdün – Batı Şeria Konfedere Devleti projesini Hamas'a ve Hamas tabanına kabul ettirilmesi vardır. Filistin halkının koruyucusu ve savunucusu algısının yaratılması da "One Minute" benzeri bir çıkışla sağlanması mümkündür. Böylece iki eşbaşkan ödeşmiş olur.

Kaynaklar

Gazete ve Dergiler

Akşam

"Türkiye'den ilk BOP'a resmi destek", *Akşam*, 9 Nisan 2005.

Cumhuriyet

"Kürtler Petrolü İsrail'e Satacak", *Cumhuriyet*, 4 Mart 2007.

"Erbil Sınırları Çizdi", *Cumhuriyet*, 22 Mart 2010.

"Kürt Yönetimi Yaptırımı Deliyor", *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 2010.

"Erdoğan'dan Sürpriz davet", *Cumhuriyet*, 26 Eylül 2010.

"Irak: Kuzey Irak'tan Türk Askerini Çekin", *Cumhuriyet*, 3 Ekim 2010.

"Bağdat'tan Petrol Uyarısı", *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 2012.

"el Maliki'den Erdoğan'a Ret", *Cumhuriyet*, 28 Eylül 2012.

"Bağdat'ı Atlamayın", *Cumhuriyet*, 14 Aralık 2012.

"Çıkarlar Çıkar Çıkarlar", *Cumhuriyet*, 24 Mart 2013.

"el Maliki Sesiz Kalmayacağız", *Cumhuriyet*, 1 Ocak 2013

"Irak ile Gerilen İlişkiler", *Cumhuriyet*: 1 Ocak 2013.

"el Duri Ortaya Çıktı", *Cumhuriyet*, 6 Ocak 2013.

"el Maliki'den Yeni Salvo", *Cumhuriyet*, 11 Şubat 2013.

"Ankara'da Terör Görüşmesi", *Cumhuriyet*, 15 Şubat 2013.

"Türklerle Kürtlerin Uzlaşması Irak'ı Böler", *Cumhuriyet*, 21 Mart 2013.

"Obama'nın Zoraki Ortadoğu Turu", *Cumhuriyet*, 22 Mart 2013.

"Kerry Irak'ı Uyardı", *Cumhuriyet*, 25 Mart 2013.

"Yıldız'dan İsrail gazına yeşil ışık", *Cumhuriyet*, 3 Nisan 2013.

Ağar Özgen, "İsrail'in Doğalgazı" *Cumhuriyet*, 5 Nisan 2013.

"Yine Başkanlık dedi", *Cumhuriyet*, 8 Nisan 2013.

"Keryy Uyardı, hesap değişti", *Cumhuriyet*, 22 Nisan 2013.

"Gazze'ye Ziyaret Krizi", *Cumhuriyet*, 23 Nisan 2013.

"Gazze Ziyareti Zamansız", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

"İsrail Boyun Eğdi", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

Gazze Ziyareti Zamansız", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.

"Irak'ta Mezhep Savaşı Kapıda", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 2013.
"Aşiretler Silaha Kuşanıyor", *Cumhuriyet*, 26 Nisan 2013.
"Mezhep Savaşı bu Kez Suriye'den Geldi", *Cumhuriyet*, 28 Nisan 2013.

el Hayat

"Butin ve Barazani Yebhasan el Tavin el İktisadi", "Putin Barzani ile Ekonomi İşbirliğini Bahsetti", *el Hayat*, 20 Şubat 2013
"Diplomasi Ameriki: Kerkuk Min Evleviyet Hukümet el Maliki (Bir Amerikan Diplomat: Kerkük Obama yönetiminin öncü konularından biridir), *el Hayat*, 10 Ağustos 2009.
"Ekim Kurdis Yebhes An Devir Fi Mubaderetül Selameyyin" (Kürdistan Bölgesel yönetimi iki barış sürecinde rol aramaktadır), *el Hayat*, 27 Mart 2013.
"el Akrad Yunakışivun Ma Washington Mustekbel İlakatihim Ma Bağdat", *el Hayat*, 9 Nisan 2013.
"Vefid Kurdi Yazur İsrail Serreb" (Bir Kürt Heyeti Gizlice İsrail'i Ziyaret etti) *el Hayat* 24 Şubat 2013.
"Vezir Kurdi La Haca Li Muvafakat Bağdad Ala Tasdir el Nafit el Eklim (Kürt Bölgesinden Petrolün İhracı İçin Bağdat'ın Onayına Gerek Yoktur), *el Hayat*, 23 Kasım 2008.
"Muhafazat Kerkuk Tokerir Hafir Handek Lihimayat Hududaha Min el Hecemat", (Kerkük valiliği idari sınırlarını saldırılardan korumak için bir handeğin kazılmasına karar verdi) *el Hayat*, 17 Nisan 2013.
"Vezir Kurdi Yefi Tasdir Naft el Ham ile İran" (Kürt Bakanı, Ham Petrolün İran'a İhraç ettiklerini Yalanladı), *el Hayat*, 12 Temmuz 2010.

el Muşaid el Siyasi

"2010: Am el Konfedraliye el Sulesiyye" (2010: Üçlü Konfedere Yıldır), *el Muşaid el Siyasi*, Sayı: 720, 17 – 23 Kasım 2010, s. 18 -21.

eş Şark el Avsat

"Kiyadet Kurdistan Tuveccih Risaletihe ile el Tehalif el Şii ve Teduhu ile ei Hivar" (Kürdistan Liderleri Şii koalisyonu'na mesajını gönderdi ve onunla diyaloga girmeye hazır olduğunu ilettiler), *eş Şark el Avsat*, 9 Nisan 2013.
"Rais Hukümet Eklim Kurdistan el Irak Yakişif An İttifak Nafti Ma Türkiye" (Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başbakanı Türkiye ile Petrol Anlaşmasını Açıkladı), *eş Şark el Avsat*, 7 Haziran 2012.
"el Mukanil el Arad" (Petrol Karşılığı Toprak), *Ortadoğu, Rapor*, No. 80, 28 Ekim 2008, s. 15.

ez Zaman

"Ectima Dokan Yuhil Ezmet Kerkuk İle Licna" (Dokan toplantısı Kerkük sorununu bir komisyona heval etti), *ez Zaman*, 3 Ağustos 2009.
"İhtiyati Neft el Irak" (Irak'ta Petrol Rezervi), *ez Zaman*, 18 Nisan 2009.
"İttifak Meşurt Mea Bağdad Yatlık ewel Şuhnet Nafit Min Kurdistan el Irak" (Bağdat ile önkoşullu bir anlaşma sonucunda Irak Kürdistan bölgesinden petrol sevkiyatına başlandı), *ez Zaman*, 1 Haziran 2009.

Milliyet

"Talabani'ye ABD'den Gelin Geldi", *Milliyet*, 28 Ekim 2007

Sabah

"Kuzey Irak'taki Boru Hattı Yakında Devrede", *Sabah*, 18 Nisan 2013.

Makale ve Kitaplar

Bölükbaşı Deniz, *1 Mart Vakası*, 6. Baskı, İstanbul, 2008, s.164.
Çakır Ruşen, "Kürt Devleti Gerçeği Sizi Tedirgin etmemeli", *Vatan*, 23 Ocak 2013.
Çakırözer Utku, "ABD: Kürtler Petrol Anlaşması Irak'ı Böler" *Cumhuriyet* 31 Ocak 2013.
Çakırözer Utku, "Maliki'ye Londorra Mesajları" *Cumhuriyet*, 17 Nisan 2013.
Çapoğlu Gökhan, *Küresel Güç Dengesi ve Türkiye*, Ankara, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2010, s. 209.
Dilek Bahadır Selim, "Bağdat'tan Kritik Ziyaret", *Cumhuriyet* 13 Şubat 2013.
Dilek Bahadır Selim, "Barzani'nin Boru Hattı Oyunu", *Cumhuriyet*, 1 Kasım 2006
Dilek Bahadır Selim, "Kerry İmralı Sürecine Destek Verecek" *Cumhuriyet* 1 Mart, 2013.
Duran Aram Ekin, "Kuzey Irak'ta Kırmızı Çizgiye Petrol Açılımı" *Referans* 4 Haziran 2009.
el Barazi Tammam, "Urdu Nafit el Basra vela Urid Nafit Kerkuk" (Basra petrolünü istiyorum Kerkük petrolünü istemiyorum), *el Vatan el Arabi*, 11 Mart 2009.
el Barazi Tammam, "Urdu Nafit el Basra vela Urid Nafit Kerkuk" (Basra petrolünü istiyorum Kerkük petrolünü istemiyorum), *el Vatan el Arabi*, 11 Mart 2009.

- el Berlaman el İrakî Yusevest Ala el Muvazana el Yavam "Irak Paramentosu bugün Irak Bütçesini Onaylacaktır", *el Hayat*, 4 Mart 2013.
- Erboz Fatih, "Derbeciyle Demokrati Buluşturan Yasa Tasarısı", *Yeniçağ*, 22 Ekim 2012.
- Gül Erdem, Mahmut Lical, "330 el yetecek" *Cumhuriyet*, 6 Nisan 2003.
- Gürer Mahmut "Kerkük – Petrol Boru Hattı Tam Gaz İlerliyor" *Cumhuriyet*, 16 Mart 2007.
- <http://almasalah.com/index.php/policy-2/4958-%D8%B9%D8%B1%D8%A8>. Kakai Felekeddin, "Turiye ve Risaletul Nafti vel Gaz" (Türkiye Petrol ve Doğalgaz Mesajı), *ez Zaman*, 11 Haziran 2009
- Kongar Emre, "Türkiye Svaşı Sürükleniyor", *Cumhuriyet*, 5 Ocak 2013.
- Kongar Emre, *ABD'nin Siyasal İslam'la Dansı*, 5. Baskı, Ankara, Remzi Yayınları, 2012.
- Mahir Ebu Tayr, "Musteşar Netanyahu Yurid Devle Haşimi'ye Fi Filistin" (Netanyahu Danışmanı Filistin'de Bir Haşimi Devleti İstemektedir", *el Vatan el Arabî*, Sayı: 1676, 15 Nisan 2009, s. 30.
- Sirmen Ali, "One Minute Tayyip Vu Gazze'ye Gider Abim", *Cumhuriyet*, 25 Nisan 2005.
- Şarrab Naci Sadık "Konfedraliyye Flistiniyye" (Filistin Konfederasyonu)", *el Hayat* 17 Nisan 2013.
- Şavaf Halid, el İhtirak el İsraili lil Irak (Irak'ta İsrail varlığı), Şam, İttihat Kutteb el Arab Yayınları, 2005: 108
- Şoruş Sami, "el Netaic el Hatire Litalakku el Maliki Fil Hal Musşkilet Kerkuk" (el Maliki'nin Kerkük Sorununu Çözmemesinin Sonuçları), *eş Şark el Avsat*, 32 Mart 2007.
- Türk Fahri, "Adalet ve Kalkınma Partisi İktidarında Türkiye – Irak İlişkileri (2002 – 2009)", *Türkiye'nin Değişen Dış Politikası*, Cüneyt Yenigün, Ertan Efegil (Der.), Ankara, Nobel yayınları, 2010, s. 406 - 413
- Utku Çakırözer, "Maliki'ye Londra Mesajları", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 2013.
- Uzgel İlhan "ABD Hegemonyasının Yeniden İnşası, Orta Doğu ve NATO", *Mülkiye*, Cilt: XXVIII, Sayı: 243, s. 15.

*Casım Z. CASIM, Araştırmacı-Yazar, Kerkük

KÖKSAV E-Bülteni, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAV) tarafından çıkarılmaktadır. KÖKSAV bağımsız ve bağlantısız, günlük siyasî konumu olmayan bir kurumdur; merkezine Türkiye ve Türk dünyasını alarak araştırmalarını ulusal ve uluslar arası sosyal, siyasî ve stratejik konulara yoğunlaştırır, araştırma ve incelemeler yapar. Dolayısıyla, bu yayında ifade edilen bütün görüşler, değerlendirmeler ve varılan sonuçlar yalnızca yazarlarına aittir.

© 2013, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı. Bütün hakları saklıdır.